

57 . București | Punct: Calea Victoriei, nr. 37 B, fundațiile Teatrului Național | Anul: 2004

Anul: 2004

Cod RAN: 179132.56

Perioade: Evul Mediu, Perioada modernă

Epoci: Epoca medievală timpurie, Evul Mediu, Perioada modernă

Categorii sit: Civil, Domestic

Autori: Gheorghe Mănucu-Adameșteanu, Monica Mărgineanu-Cârstoiu

Instituții: Muzeul Municipiului București, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București

Raport

În toamna anului 1998 au început lucrările arheologice pentru cercetarea fundațiilor Teatrului Național și a terenului din jur. Săpăturile, eşalonate pe mai multe campanii, au evidențiat existența mai multor etape de locuire.

Cea mai veche descoperire, un follis de la împăratul Iustinian al II-lea (705-711), constituie o apariție izolată, dar în vecinătate, la Curtea Veche, sunt cunoscute elemente ale culturii materiale din sec. VI-VII. Moneda a fost descoperită în camera 38, la o adâncime de -2,30-2,45 m, într-un nivel cu fragmente ceramice din sec. XIX. Acest nivel suprapune direct solul viu, ceea ce ne arată că moneda a fost antrenată cu ocazia construirii fundațiilor Teatrului Național.

Cele mai vechi complexe de locuire cercetate in situ pe acest amplasament, aparțin celei de-a doua jumătăți a sec. al XV-lea și reprezintă cea mai nordică descoperire din perioada de început a orașului: este vorba de două gropi menajere Gr1 și Gr3 surprinse și cercetate parțial în camera 21, aflată pe latura nordică a Teatrului Național.

Groapa 1

Din partea inferioară a acestui complex provin două vase care au fost întregite:

- oală cu toartă cu umerii rotunjiți, de dimensiune medie, cu diametrul gurii mai mare decât diametrul bazei. Buza este înaltă, evazată, cu marginea teșită drept și se continuă cu un gât foarte scurt. Toarta se prezintă ca o bandă lată, ușor supraînălțată: atașul superior pleacă de la jumătatea buzei, în timp ce partea inferioară se prinde în punctul de maximă arcuire a peretelui vasului. Fundul vasului este drept. Este lucrată dintr-o pastă fină cu nisip în compoziție, arsă oxidant, de culoare roșcat cărămizie. Vasul nu este decorat și prezintă urme de ardere secundară. Dimensiuni: înălțimea de 14 cm; diametrul gurii de 12 cm; diametrul bazei de 7,50

- castron cu toartă cu pereții arcuiți. Buza este scurtă, teșită oblic spre partea interioară. Are o toartă lată, puțin supraînălțată, cu o ușoară șanțuire pe mijloc: atașul superior se prinde de marginea buzei, în timp ce capătul inferior se prinde sub zona diametrului maxim. Este lucrat dintr-o pastă închisă la culoare, aspră la pipăit, cu nisip și multă mică în compoziție, fiind ars reductor. Vasul nu este decorat și prezintă urme de ardere secundară. Dimensiuni: înălțimea de 7 cm; diametrul gurii de 18,5 cm; diametrul bazei de 10

Groapa 3

Au fost descoperite numai materiale ceramice fragmentare, aparținând celor două mari categorii întâlnite în așezările medievale din sec. XV-XVI: ceramică comună (două fragmente de oală cu toartă) și ceramica smălțuită, sgrafittată (fragmente provenind de la două farfurii).

Complex de locuire din sec. XVIII-XIX

Locuința 1

În zona scenei, în colțul de SV al limitei săpăturii arheologice, la adâncimea de -3,10 m față de nivelul actual de călcare (indicat prin plăcile de pavaj ale unei parcuri contemporane), s-a conturat un bordei, care a fost suprapus de fundațiile camerei XI. Locuința 1 nu a putut fi explorată în întregime. Partea care a fost accesibilă cercetării prezintă următoarele dimensiuni: latura de E 1,25 m (întră sub zidul de N al camerei XI); latura de S 1,27 m; în capătul de V s-a păstrat o groapă de par cu dimensiunile de 0,2?0,3 m, adâncă de -0,15 m.

Inventarul este format din numai fragmente ceramice: reținem paritatea, surprinzătoare în ceea ce privește reprezentarea, dintre ceramica comună (oală cu toartă, ulcior, capac) și cea smălțuită (fragmente de la vase deschise), într-o epocă în care predomină vasele smălțuite. Un fragment de farfurie cu decor sgraffitat și un fragment de pipă ar pleda pentru datarea acestei locuințe în a doua jumătate a sec. al XVIII-lea.

Locuința 2

Ca și-n cazul precedentei, nici locuința 2 nu a putut fi cercetată integral, fiind afectată de fundațiile vestibulului teatrului. În camera B (conturată de fundațiile vestibulului teatrului) a fost dezvelită o suprafață din colțul sau de NV. Dimensiunile suprafeței cercetate din locuința 2 sunt: latura de V 5,7 m, întră sub zidul de E al camerei B; latura de N 2,5 m, întră sub zidul de E al camerei B; restul este suprapus și distrus de latura de E a vestibulului.

Dintr-o umplutură cu grosimea de cca. 0,5 m, din locuința 2 au fost recuperate numeroase fragmente ceramice, majoritatea smălțuite, provenind de la vase închise - oale cu toartă, căni, ulcioare; predomină însă formele deschise farfurii, castroane, străchini. Nelipsite sunt ligheanul și tigaia cu toartă. Prezența hanului în vecinătate, constituie un reper cronologic indirect, locuința existând, probabil, în prima jumătate a sec. al XVIII-lea.

Locuința 3

Tot în camera B (fundații ale vestibulului teatrului), în colțul de SV, a fost cercetată o suprafață mai mare dintr-o locuință, suprapusă de laturile de E și de S ale vestibulului. Dimensiunile pe care a putut fi investigată: latura de V = 2,2 m, întră sub zidurile de V și de S ale camerei B; latura de N = 2,9 m, întră sub zidul de E al camerei B; latura de E = 3,24 m, întră sub zidul de E al camerei.

Inventarul arheologic recoltat se rezuma la doar câteva fragmente ceramice, de foarte mici dimensiuni, atribuibile sec. al XVIII-lea.

Groapa 2

În camera 21, între gropile 1 și 3, din sec. al XV-lea, a fost cercetată o groapă menajeră cu diametrul de 1,95?2,03 m. Inventarul arheologic recuperat din ea se compune din câteva fragmente ceramice din sec. al XVIII-lea.

Mormântul 1

Între camerele 23 și 24, sub zidul despărțitor, la -0,37 m adâncime, imediat sub prima asiză de la baza zidului, a fost dezvelit un schelet în poziție anatomică dorsală, orientat V-E (lungime = 1,57 m). Brațele erau împreunate pe cutia toracică, stângul peste dreptul. Din brațul stâng lipsea partea superioară. De la bazin în jos, trupul pare să fi fost răsucit pe dreapta, având picioarele ușor flectate și suprapuse, stângul peste dreptul. Era depus în pământ negru, lipsit de materiale arheologice; urma gropii a fost distrusă de șanțul de fundație al zidului care-l suprapune. Acest ultim strat de pământ negru, în care era depus mormântul, are grosimea de 1 m, sub care urmează solul viu, din care s-au săpat 0,3 m de verificare.

Scheletul aparține unui adult și prezintă o stare de conservare bună. Dantura este întreagă și fără urme vizibile de uzură. Judecând după aplatizarea oaselor bazinului, pare a fi vorba de un individ de sex feminin. Sub omoplatul stâng s-a păstrat puțin lemn de la sicriu. Între fundația zidului și schelet s-au găsit câteva fragmente ceramice din sec. al XIX-lea.

Mormântul este lipsit de orice inventar funerar (s-a recuperat doar un mic fragment metalic (?). Absența acestuia sugerează o datare a mormântului - numai după criteriile stratigrafice - anterioară sec. al XIX-lea.

Prezența sicriului ar putea fi luată drept dovadă a unei înmormântări normale, în cadrul unui cimitir medieval, format în jurul unei biserici mai vechi (?).

Teatrul Național (1846-1947) - Limita de N a amplasamentului

La E de intrarea în incinta amplasamentului (și în șantier) au fost surprinse fundațiile unei construcții din cărămidă, de plan pătrat, care este izolată de vestigiile Teatrului propriu-zis. Reprezintă, probabil, un rezervor de apă din perioada inițială (Hefft), supoziție ce pare confirmată prin descoperirea, în anul 1999, a unui mare număr de vase de faianță - farfurii, supiere, castroane etc. - care sugerează funcționarea, în zona aferentă, a bucătăriei Teatrului. La V de aceasta trebuie localizate anexele Teatrului.

O secțiune de control, trasată între zidul de E al extinderii Teatrului, realizată în anul 2004 și limita de V a perimetrului, a pus în evidență o serie de fundații, mai noi - din perioada interbelică care par a fi fost construite peste vechile amenajări. Tot aici a fost identificată și centrala termică a Teatrului, din care au fost dezvelite o serie de canale din cărămidă și rezervorul din metal, care mai conținea, încă, păcură.

Fundațiile Teatrului Național

Înainte de începerea lucrărilor pentru fundațiile Teatrului, terenul a fost nivelat, operațiune ce a fost confirmată de cercetările arheologice. Pe latura de N a Teatrului, în mijlocul camerei 39, la -1,85 m adâncime, s-a conturat o groapă dreptunghiulară - Complexul 1 de unde au fost scoase foarte multe cărămizi (peste 50 de exemplare, majoritatea întregi) și material ceramic fragmentar din sec. al XIX-lea, dar și un ulcioraș aproape întreg. Potrivit observațiilor noastre, groapa, de mari dimensiuni (lungă de 6,4 m, lată de 2,06 m și adâncă de -1,75 m), tăiată de latura de S a camerei 39, a fost sapată cu ocazia nivelării terenului de către constructorii Teatrului Național, pentru a se arunca în ea materialele rezultate din eventualele demolări.

În cursul anului 2004 s-a putut preciza că fundațiile Teatrului (zona scenei) depășesc limita amplasamentului din Calea Victoriei nr. 37 B: spre V, scena Teatrului "pătrunde" și în parcare amenajată de ROMTELECOM. Un zid transversal, de la N la S, delimitează, la subsolul scenei, spațiile pentru manevrarea decorurilor.

Pentru o mai bună înțelegere a situației din teren, "camerile" din zona scenei, cu fundațiile din cărămidă nouă, au fost numerotate cu cifre romane pentru a le diferenția de substrucțiunile corpului sălii de spectacol a fostului Teatru Național, unde încăperile au fost numerotate cu cifre arabe; acestora li se adaugă cele două camere de mari dimensiuni A (porticul de intrare) și B (foyerul).

În general, intrarea și corpul sălii de spectacol au suferit foarte puține modificări în perioada 1852-1944. Dintre intervențiile periodice, surprinse pe cale arheologică, putem aminti situația din camera B (vestibulul teatrului), unde, între adâncimile de -4,60-5 m, s-a descoperit o monedă de 10 bani din anul 1906, de la Carol I, lângă o conductă subțire pentru apă.

Reparații periodice, care implică lucrări de construcție importante, sunt surprinse în zona scenei. Primele modificări datează din anul 1914 și sunt detectabile în camerele I, II și III: în camera I, la 0,4 m față de latura de S a camerei, a fost dezvelit un zid anterior refacerii din anul 1940, care are următoarele dimensiuni: lungime de 3,08 m, grosime 0,42 m, înălțime 0,3 m (cărămida are dimensiunile de 0,27?0,13?0,08 m). El suprapune un zid mai vechi (faza Hefft), păstrat pe o înălțime de 0,3 m. În camera II, pe latura de N, cele două asize ale zidului ce se păstrează pe o lungime de 6,2 m, suprapun, din nou, un zid din prima fază.

În timpul cutremurului din 10 noiembrie 1940 acoperișul scenei s-a prăbușit și zidurile scenei au suferit stricăciuni, în timp ce sala de spectacol și foayerele au rămas neatinse. Zidul dintre scenă și sală a fost refăcut pe o grindă de beton de 12,4 lungime și 2,5 m înălțime. De asemenea au fost refăcute, integral, toate zidurile scenei: fără fundații, sprijinite numai pe o pardoseală de cărămidă a subsolului, care datează din perioada Hefft: camera IV (dimensiuni cărămizi: 0,27?0,13?0,04 m; 0,27?12,5?0,35 m; 26,5?0,13?0,04 m), camera V (dimensiuni cărămizi: 27,5?0,13?0,35 m; 0,27?0,13?0,35 m); acestea s-au lăsat vezi camera II, cu excepția cazurilor când au suprapus ziduri mai vechi vezi camera I și puse plombe de beton: camera IV, camera XV.

Între camerele XII-XIII, de pe latura de S a scenei, între plomba din beton și zidul din cărămidă, s-a descoperit o monedă de 1 leu din anul 1938.

În timpul bombardamentelor din 24-26 august, acoperișul clădirii a fost incendiat, dar avariile nu au fost catastrofale. Una dintre bombe a ajuns în subsolul vestibulului: în timpul cercetărilor din această suprafață, s-a dezvelit o podea din ciment, aparținând subsolului unuia dintre magazinele ce au funcționat în anii '70-'80. Ea a fost amenajată peste un strat de nisip; sub această nivelare modernă se afla, în jumătatea de NE, o suprafață cu urme de incendiu puternic, pâna la vitrifierea cărămizii.

Deși putea fi restaurat, fiind întocmit și un proiect în acest sens, Teatrul Național a fost demolat în toamna anului 1947.

Acțiunea de distrugere a vestigiilor sale in situ a continuat în perioada anilor 1960-1970 când, pe străzile Constantin Mille și Ion Cămpineanu, au fost deschise numeroase magazine. Amenajarea acestora (încăperi, instalații de apă, canal, gaze etc.) a dus la distrugerea compartimentelor fostului Teatru, aflate pe laturile de S (camerele 32, 33) și N (camerele 42, 43 – unde se mai păstrează un perete despărțitor placat cu faianță albă). De altfel, toată latura de S a amplasamentului din Calea Victoriei nr. 37 B, este rascolita de construcțiile menționate. Una dintre conductele din tuburi mari de beton, traversează fundațiile, de la N la S, prin fața camerei B.

Partea centrală a Teatrului a fost nivelată și amenajată în mai multe etape (peste tot se păstrează, parțial, numai fundații din subsol), fiind acoperită cu plăci de pavaj de beton (dimensiuni 0,5?0,5 m). Deasupra camerei 30 s-a putut observa cum, într-o primă etapă, zona a fost pavată cu plăci de granit, pătrate, cu latura de 0,2 m și grosimea de 0,04 m, puse direct peste umplutura de moloz. Ulterior s-a mai turnat și un strat de asfalt. Unul dintre aceste momente este datat: în Camera 39, pe latura de N, în dărâmătură, într-un strat cuprins între adâncimile de -1,2-1,4 m, s-a descoperit o monedă de 5 lei din anul 1978, care punctează momentul nivelărilor masive pentru amenajarea unei parări.

Informații suplimentare online

[Raportul 3082 din cronica.cimec.ro](http://raportul3082.cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.folosind.Mapserver.Cimec.ro)
